

**(DERS NOTU NİTELİĞİNDEDİR. BAŞKA AMAÇLA KULLANILAMAZ, ÇOĞALTILAMAZ;
DAĞITILAMAZ)**

DIŞ TİCARETİN FİNANSMANI (Finansman Tekniklerinin Bir Kısımı)

KAYNAK: Seyidoğlu, Halil (2003), Uluslararası Finans, 4. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Parasız, İlker ve Ekren, Nazım (2016), Uluslararası Finans ve Küresel Finans Krizi, Bursa: Ezgi Kitabevi.

A) Leasing; kelime olarak *kiralama* anlamına gelmektedir. Leasing bir kiralama şirketinin (Kiralayan-Leaser) kiracı konumundaki şirketin (Leasee) gereksinimlerine uygun bir menkul ya da gayrimenkul değeri satın alıp bunu belli bir süre için bu şirketin kullanımına tahsis etmesidir.

Leasing İşleminin Yapılışı

Kiracının, kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir kısmını ya da tamamını kullanma yetkisine sahip olduğu ve mülkiyet dışındaki bütün riskleri ve yararları üstlendiği finansal kiralamalar genellikle bir leasing şirketi aracılığıyla yapılır. Finansal kiralama aşamaları;

- Kiralanacak teçhizat kiracı tarafından seçilir, fiyat ve teslim koşulları için üretici ya da ihracatçıyla anlaşma yapılır.

- Daha sonra kiracı bir leasing şirketiyle teçhizatın satın alınarak kendisine kiralınması için anlaşma yapar.

Leasing Türleri:

a) **Faaliyet Kiralaması:** Kısa süreli bir leasing türüdür. Amacı kullanıcılara bir varlığın faydalı ömrü boyunca ondan yararlanma olanağı sağlamaktır. Faaliyet kiralamasında anlaşma belli bir süre için yapılsa bile önceden belirlendiği takdirde süresi dolmadan da feshedilebilir. Kiracının teknolojik açıdan modası geçmiş makina ve teçhizatı geri verme olanağına kavuşması sağlamaktadır. Kiraya veren şirket genellikle kiralanan makina ve teçhizatın üretici ya da genel dağıtıcısı durumundadır.

Faaliyet kiralamasında sözleşme sona erince kiralanan mal leasing firması tarafından geri alınır veya yatırımcıya yeniden kiralanır ya da ona satılmaktadır. Yöntemde ayrıca, kiralayana sözleşmeyi iptal hakkı da tanınabilir. Malın ve onarım sorumlulukları leasing şirketine aittir. Kiralanacak malın ikinci el piyasasının gelişmiş olması faaliyet kiralaması açısından çok önemlidir.

b) **Finansal Kiralama:** Finansal kiralama ve teçhizatın mülkiyet hakkının yasal olarak kiralayanda (kiraya verende) kalmasına rağmen, ekonomik açıdan kiralanan varlık üzerindeki kontrolü kiracıya devreden ve kiracıyı varlığın fiili sahibi durumuna getiren uzun vadeli bir leasing türüdür.

Finansal kiralamada leasing şirketleri yalnız aracılık, diğer bir deyişle finansörlük görevi üstlenirler. Burada leasing yöntemini kullanmayı düşünen kiracı, ihtiyacı olan malı, malın teknik özelliklerini, teslim koşullarını, satıcı firmayı ve satış fiyatını belirler ve söz konusu fiyatın ödenmesi için leasing firmasına başvurur. Leasing şirketi, gerekli finansmanı sağlayarak malı satın almakta (mülkiyetini elde etmekte) ve kullanımını kiracıya bırakmaktadır. Malın montaj, bakım, onarım vb. giderleri ve sorumlulukları kullanıcıya aittir.

c) Diğer Leasing Türleri:

Doğrudan leasing (üretici-satıcı leasing'i de denilir): Teçhizatı üreten firma leasing işlemini bizzat yapmakta ve leasing anlaşmasında taraflardan birini oluşturmaktadır.

Dolaylı leasing finansal leasing ile aynıdır.

Brüt leasing: Kiraya veren (kiralayan) firma, teçhizatın tamir, bakım, onarım gibi normal giderleri ile vergi, resim, harç gibi finansal yükümlülükleri yerine getirmek sorumluluğunu taşımaktadır.

Net leasingde ise kiralanan teçhizatın söz konusu yükümlülüklerini kiracı yerine getirmektedir.

Yurtiçi leasing: Belli bir ülkenin sınırları içinde yer alan taraflara ilişkin leasing işlemleridir.

Uluslararası leasing: Kiraya verenle kiracının farklı ülkelerde bulunması durumunda söz konusu olmaktadır.

Finansal Kiralama Yönteminin Avantajlarından bazıları: a) Tam yatırım finansmanı, b) Düşük finansman maliyeti, c) İşletme Borçlarını artırmaması d) Yatırım danışmanlığı hizmetleri sağlanması, e) Esnek ödeme planları (Finansal kiralamada kiracının ödeme planları banka' kredilerine göre çok daha esnektir. Çünkü, ödemeler kiracı firmanın mali yapısına ve nakit akışına göre düzenlenir.) f) Leasing üretici firmaların mallarının tanıtımı ve pazarlama olanaklarını artırır. g) Kiralayana, satış seçeneğine göre daha fazla kâr sağlamaktadır.

B) Factoring: Alacak hakkının satışıyla firmalara fon sağlayan bir finans yöntemidir. Factoring büyük çapta kredili satış yapan firmaların alacak haklarının factor ya da factoring şirketi olarak bilinen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması şeklinde yapılan bir faaliyettir.

Yurtiçi factoring aynı ülkede faaliyette bulunan alıcı, satıcı ve factor şirketi arasında yapılan factoring işlemidir.

Uluslararası factoring'de borçlu yabancı ülkedeki ithalatçı, alacak hakkını satmak isteyen alacaklı ise ihracatçıdır. İhracatçı, kendi ülkesindeki bir factoring şirketine satışlarının tutar ve yapısı hakkında bilgi veren bir formla müracaat etmektedir. Belgeleri inceleyen factoring şirketi belli bir ülkedeki ithalatçılardan olan alacaklarının tümünü ya da bir bölümünü satın alabileceğini bildirir ve ihracatçıdan bir alacak devri belgesi hazırlamasını ister. Factor şirketi durumu ithalatçının ülkesindeki muhabir factor şirketine bildirir ve oluru

alır. İhracatçının, yurtiçi ve muhabir factoring şirketlerinin alacak devir belgesini imzalamalarıyla alacaklar ihracatçının mülkiyetinden çıkarak factoring şirketine geçmektedir. Uluslararası factoring şirketlerinin daha geniş bir şube ve temsilcilik ağına gereksinim duydukları bilinmektedir.

Factoring Türlerinden Bazıları:

a) *İskonto Esasına Göre Peşin Ödemeli Factoring:* Firma alacaklarını factor kuruluşu devrettiğinde, vadesi dolmadan alacaklarının belli bir kısmını (genellikle %80'ini) tahsil edebilir.

b) *Vade Esasına Göre Factoring:* Alacaklarını bir factore devreden firmaya vade dolmadan önce ödeme yapılmamaktadır. Burada satıcı firmanın amacı yalnızca alacağını tahsil etmektir.

c) *Geri Dönülemez Factoring:* Firma ile factor arasında sürekli bir anlaşma yapılmaktadır. Böylece satıcı firma birçok müşteriden olan alacağını factore devrederek alacak hesabını tek bir kaleme indirmekte ve alacakları devralan factor, alacakları tahsil edemezse esas firmaya rücu edememektedir.

d) *Geri Dönülebilir Factoring:* Factor borcun ödenmemesi durumunda satıcı firmaya rücu etme hakkına sahiptir.

Factoring İşleminin Sağladığı Avantajlar:

- Factoringin firmaların kaynak yönetimini basitleştirmesi,
- Factoringin firmaların alacaklarını tahsil edememe riskiyle karşılaşmasına engel olması,
- Factoringin alacakların muhasebe kayıtları tutulması ve yönetiminin neden olabileceği problemleri ortadan kaldırması.

C) Forfaiting: Forfaiting, özellikle vadeleri altı aydan başlayan yatırım malları ihracatında kullanılan bir finansman tekniğidir. Forfaiting genellikle yatırım malları ihracatından doğan ve belli bir ödeme planına göre tahsil edilecek olan alacakların bir banka ya da bu alanda uzmanlaşmış bir finansman kuruluşu tarafından satın alınmasıdır.

Forfaitingde yurtdışından ithal edilmek istenen bir yatırım malının bedeli söz konusu olan malların ekonomik ömrüne yayılarak taksitlerle ödenir. Önce ithalatçı ve ihracatçı firmalar aralarında bir ticari anlaşma yaparak bir fiyat ve ödeme planı saptamaktadırlar. Daha sonra ithalatçı firma malları teslim alır. Karşılık olarak da banka garantisi sağladıktan sonra borç senetlerini banka aracılığıyla ihracatçıya iletir. Bundan sonra ihracatçı alacakları nakde çevirmek için belli bir iskonto oranı karşılığında bir forfaiterle anlaşır. İhracatçının ithalatçıdan alacağı belgeleri forfaitere vermesi ve karşılığında da iskontolardan sonra alacağını nakit olarak edinmesiyle ihracatçının artık alışverişiyle ilgili tüm sorumluluğu bitmektedir. Nihayet, forfaiter elindeki ödeme araçlarını vadesi geldiğinde tahsil edilmek üzere muhatap konumundaki garantör bankaya verebileceği gibi üçüncü kişilere de devredebilir.

D) BAĞLI TİCARET İŞLEMLERİ

1) Takas: Takas (barter), malın malla değişimine dayanan ilkel bir ticaret şeklidir. Bir taraf diğer tarafa mal satar ve onun değeri kadar satıcı taraftan mal satın alır. Böylece, bir ihracat ile bir ithalat olayı aynı işlem içinde birleştirilmiş olur. Bu tür ticarete para kullanılmaz, onun yerine hesap birimi olarak görev yapmak üzere iki ülke parası arasında sabit bir kur belirlenir.

2) Kliring Ticaret: Kliringli ticaret genellikle ülkeler arasında varılan bir ticaret ve ödeme anlaşmasına dayalı olarak yürütülür. İki ülkede de kliring işlemlerini sürdürmek üzere, örneğin kliring ofisi gibi ayrı birer kurum oluşturulur veya bu amaçla merkez bankalarında özel hesaplar açılır. Taraflar yıl içinde belirli miktara kadar birbirinden mal alma ve satma konusunda anlaşmaya varırlar. Yine takasta olduğu gibi para kullanılmaz, ancak hesap birimi olarak görev yapmak üzere, tarafların ulusal paraları arasında belirlenen bir kur vardır.

Mekanizma şöyle işler: Diyelim ki A ülkesindeki ithalatçılar B den mal ithal ettiklerinde bunun karşılığını, kendi ulusal paralarıyla, merkez bankalarına öderler. Biriken bu paralarla yine B ülkesine mal satan ihracatçılara ödeme yapılır. Böylece hiç döviz kullanılmadan B den mal ithal edilmiş ve ona mal ihraç edilmiş olunur. B ülkesinde de aynı mekanizma tersinden işlemektedir. Bu ülkede de, ithalatçıların kendi paralarıyla yaptıkları ödemelerden merkez bankasında toplanan paralar, ihracatçılara ödemede kullanılmaktadır.

3) Aktarma Ticareti: Aktarma ticareti bir Batılı şirketin kambiyo denetimi uygulayan (parası konvertible olmayan) az gelişmiş ülkeye mal satması durumunda ortaya çıkan bir bağlı ticaret şeklidir. Satıcı firma, alacağını ancak o ülkeden mal satın alarak tahsil edebilir. Eğer, o ülkeden satın alabileceği uygun mallar yoksa bu hakkını başka bir ülkeye aktarmaktır.

4) Geri Satınalım: Bir büyük şirket veya devlet ilk aşamada, karşı ülkede bir üretim tesisi veya anahtar teslimi fabrika kurmaktadır. Yatırım bedeli ise tesisler üretime geçtikten sonra onların ürettikleri mal veya hizmetleri ithal edilerek ödenmektedir.

5) Karşı Satınalım: Bir büyük şirketin karşı ülkeye sattığı mal karşılığında o ülkeden, belirli süre içinde, mal satın alması gerekmektedir. Yani karşı tarafa mal satılması, ondan mal satın alınması kaydına bağlanmış olmaktadır. Ancak takastan farklı olarak, her işlem yapıldığında gerekli ödemeler konvertibil dövizlerle ayrı ayrı yapılmaktadır.